

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Lucie Juřiková

Nářečí v mluvě nejmladší generace na Bílovicku

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 19. 4. 2017

.....

Děkuji doc. PhDr. Haně Marešové, Ph.D., za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci, ale i učitelům základní školy, u nichž jsem prováděla výzkum.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1.1 Národní jazyk a jeho útvary.....	6
1.1.1 Strukturní jazykové útvary.....	6
1.1.1.1 Spisovné útvary.....	6
1.1.1.2 Nespisovné útvary.....	7
1.1.2 Nestrukturní jazykové útvary.....	8
1.2 Dialekty na území ČR.....	9
1.3 Moravskoslovenská nářečí.....	11
1.3.1 Znaky.....	12
1.4 Charakteristika zkoumané oblasti.....	14
2 PRAKTICKÁ ČÁST.....	16
2.1 Cíl práce a metodika výzkumu.....	16
2.2 Výsledky dotazníku.....	18
2.3 Výsledek výzkumu.....	40
2.4 Porovnání socioekonomických faktorů u dotazovaných, kteří užívají nejvýrazněji nářečí a u dotazovaných, kteří užívají nářeční výrazy nejméně.....	41
ZÁVĚR.....	43

ÚVOD

Na Slovácku, ve kterém žijí, je stále užíván velmi silný dialekt. V některých oblastech méně, v jiných zase více. Nářečí je, dle mého názoru, jakousi součástí slovácké kultury a v podstatě součástí každého, kdo na Slovácku žije. Neodmyslitelně patří k tradičním akcím a zvyklostem. Přesto nářeční výrazy už někteří Moravští Slováci v běžné komunikaci neužívají. Slýchají je však většinou alespoň v regionálních písních, příslovích, dětských říkadlech apod. Jestliže se člověk účastní kulturního dění v regionu, není možné se od nářečí zcela distancovat.

Je však známo, že vlivem doby, která neustále kráčí kupředu, užívání nářečí pomalu ustupuje. Proto je velmi zajímavé sledovat mluvu a míru užívání dialektu u lidí různých věkových kategorií, kteří žijí v jedné oblasti. Pro tuto práci byla zvolena kategorie nejmladších, poněvadž právě oni již hovoří nářečím nejméně.

Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry znají a používají nářečí děti na druhém stupni základní školy. Pro výzkum byl sestaven dotazník, který jsme předložili žákům, jenž navštěvují Základní školu a Mateřskou školu, Bílovice.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se dále dělí do čtyř kapitol. První z kapitol pojednává o národním jazyku a jeho útvarech. Druhá kapitola charakterizuje skupiny dialektů existující na území naší země. Následující kapitola se podrobněji zabývá moravskoslovenskou nářeční skupinou, do níž spadá nářečí z oblasti Slovácka. V poslední kapitole teoretické části charakterizujeme určenou oblast zkoumání.

V praktické části jsou zpracovány výsledky prováděného výzkumu, který zjišťoval přetrvávání hláskových změn, znalost typických nářečních výrazů dané oblasti, a také faktory, které míru nářeční mluvy žáků základní školy ovlivňují.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Národní jazyk a jeho útvary

„Národním jazykem rozumíme souhrn jazykových útvarů, kterých užívají při přirozeném vzájemném dorozumívání příslušníci jednoho národa. Jde o soubor integrovaných výrazových prostředků územně vymezených, uvnitř funkčně a teritoriálně diferencovaných a sociálně stratifikovaných.“¹

Český národní jazyk je jazykem obyvatel Čech, Moravy a české části Slezska, ale i Čechů, kteří žijí za hranicemi České republiky.²

Podle Davidové³ lze ze strukturního hlediska národní jazyk rozdělit na strukturní a nestrukturní útvary. Strukturní útvary se ještě dále dělí na spisovné a nespisovné.

1.1.1 Strukturní jazykové útvary

1.1.1.1 Spisovné útvary

Spisovný jazyk (spolu s hovorovou češtinou)

Spisovný jazyk je systém jazykových prostředků, který je řízen kodifikací. Je nejdůležitější složkou národního jazyka. Plní funkci národně reprezentační a užívá se při snaze o kultivovaný a prestižní jazykový projev.

Součástí mluvené formy spisovného jazyka se stala hovorová čeština. *„Hovorová čeština tvoří jakýsi mezistupeň mezi interdialektem a vlastním jazykem spisovným.“⁴*

¹ Davidová, D. Kapitoly z dialektologie. Ostrava: Ostravská univerzita, 1992, s. 41. ISBN 80-7042-384-6.

² KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 192. ISBN 80-710-6484-X.

³ Davidová, 1992, s. 42.

⁴ Davidová, 1992, s. 43.

1.1.1.2 Nespisovné útvary

Interdialekty (spolu s obecnou češtinou)

„Postupným stíráním výlučných nářečních znaků se vytvářejí útvary nadnářeční, zachovávající jen nejzákladnější znaky příslušné nářeční skupiny. Jsou to tzv. obecná nářečí, interdialekty.“⁵

Obecná čeština je původně interdialektem českých nářečí v užším slova smyslu. Má však jistou převahu nad ostatními interdialekty díky tomu, že je mluvou hospodářského, kulturního i politického centra našeho státu. Má blízko ke spisovné češtině a vyskytuje se i v méně oficiálních promluvách.⁶

Tradiční teritoriální dialekty

Tradiční teritoriální dialekty jsou podle Davidové *„strukturní variety, které jsou v určitém vztahu k jiným teritoriálním varietám a nadto k jazyku celonárodnímu, od něhož se liší omezenější funkcí.“⁷*

Teritoriální dialekty jsou určeny geograficky a užívají se při každodenní komunikaci. Přesná hranice mezi jednotlivými nářečími však nelze vymezit. Jestliže v nářečí dochází k výskytu prvků jiného nářečí, rozeznáváme nářečí přechodová a smíšená.

Nářečí přechodová vznikají v případě, že se v domácím nářečí kromě typických znaků vyskytují také podstatné znaky jiného nářečí. Tyto znaky se vyskytují pravidelně a důsledně, stávají se součástí nářečí, a tím jej také mění. Tento typ nářečí existuje např. mezi nářečími českými v užším slova smyslu a nářečími hanáckými.⁸

Nářečí smíšená naopak nezahrnují prvky jednoho nářečí v jiném nářečí pravidelně, nýbrž pouze vedle vlastních znaků. Mísí se v nich nesystematicky prvky jednoho nářečí (popř. jazyka) s prvky druhého nářečí (popř. jazyka). O všech nářečích můžeme říci, že jsou více nebo méně smíšená, neboť téměř v každém nářečí nacházíme smíšené jevy.⁹

⁵ CUŘÍN, František a kol. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 163.

⁶ Davidová, 1992, s. 53.

⁷ Davidová, 1992, s. 46.

⁸ KELLNER, A. *Úvod do dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 27–28.

⁹ Kellner, 1954, s. 28–29.

1.1.2 Nestrukturní jazykové útvary

Profesní mluva

Profesní mluvu lze chápat jako mluvu skupiny zaměstnanců, kteří při své práci používají termíny nebo terminologická spojení bez ohledu na jejich spisovnost. Naopak dbají na jednoznačnost v jejich pracovním oboru a výrazovou úspornost, které často docílí užitím univerbizace (např. zubař, osmiletka). Příkladem známých profesních mluv je mluva horníků, zdravotníků nebo železničářů.¹⁰

Slang

Slang je mluvou příslušníků určitého zaměstnání nebo skupin lidí, kteří mají společný zájem. Podstatou slangu je jazyková hra. Častým jevem je jednoslovnost a zkracování slov. Nejčastěji se setkáváme se slangem mládeže, hlavně s mluvou studentů (např. výrazy: vízo, flek, šerif atd.). Slangové výrazy se rychle mění a odlišují se na základě místa.¹¹

Argot

Argot představuje tajnou mluvu nižších společenských vrstev (zlodějů, prostitutek, žebráků). Argot v naší republice čerpal hlavně z jazyka jidiš, z cikánštiny a z německé gaunerské hantýrky rotwelsch. Některé výrazy patřící původně argotu se rozšířily i do běžné mluvy (např. dávej bacha), někdy je dokonce najdeme i ve slovnících.¹²

¹⁰ Davidová, 1992, s. 57–58.

¹¹ Davidová, 1992, s. 58.

¹² CHLOUPEK, Jan. Aspekty dialektu. Brno: Spisy UJEP, 1971, s. 19.

1.2 Dialekty na území ČR

„Přes intenzivní vývojový pohyb, který pozorujeme v nářečích v dnešní době, jeví se základní rozvržení teritoriálních nářečí na českém jazykovém území dosud zřetelně.“¹³

Podle Běliče¹⁴ lze nářečí na území České republiky rozdělit do čtyř, resp. pěti, základních skupin. Každá skupina nese znaky společné pro nářečí, která do ní spadají, ale také znaky příznačné pro ostatní nářečí českého jazyka.

První skupinou je nářeční skupina **česká v užším slova smyslu**. Nejtypičtějším znakem této skupiny je dvojhláska *ej* místo spisovného *ý*, zčásti také *í* (např. *starej bejk, sejtko*). Dalším výrazným jevem je dvojhláska *ou*, která je v souladu se spisovným jazykem (např. *houser, nesou*). Tato nářeční skupina se rozprostírá na území Čech a v pomezních jihozápadních částech Moravy.¹⁵ Česká nářečí v užším slova smyslu se dělí na čtyři podskupiny: středočeská, jihovýchodočeská, jihozápadočeská a severovýchodočeská.¹⁶

Další nářeční skupinou je skupina **středomoravská (hanácká)**. Velmi častým jevem je výskyt hlásek *é* a *ó* místo spisovných *ý* (*í*) a *ou* (např. *staré bék, sétko; hóser, nesó*). Skupina se táhne územím střední části bývalé Moravy.¹⁷ Středomoravská skupina se dále dělí na podskupiny: jižní středomoravská, centrální (severní) středomoravská, západní okrajové úseky středomoravských nářečí a východní středomoravská podskupina.¹⁸

Třetí skupinou je nářeční skupina **východomoravská (moravskoslovenská)**. Pro tuto skupinu jsou typické hlásky *í* (*ý*) a *ú* (např. *starí bík, sítko/ starý býk, sýtko; húser, nesú*). Tato skupina nářečí se rozprostírá při východních hranicích České republiky.¹⁹ Také skupina východomoravských nářečí se rozděluje do podskupin. Jsou to: jižní (slovácká) východomoravská podskupina, severní (valašská) východomoravská podskupina, západní okrajové úseky východomoravských nářečí a kopaničářská nářečí.²⁰

Čtvrtou nářeční skupinou je skupina **slezská (lašská)**. Charakteristickým znakem skupiny jsou krátké samohlásky a místo spisovného *ý* (*í*) a *ou* hlásky *y* (*i*) a *u* (např. *stary byk*,

¹³ Bělič, J. Nástin české dialektologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 11.

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ Bělič, 1972, s. 221–235.

¹⁷ Bělič, 1972, s. 11.

¹⁸ Bělič, 1972, s. 246–256.

¹⁹ Bělič, 1972, s. 11.

²⁰ Bělič, 1972, s. 268–281.

sytko/ s'itko/šytko; huser, ňesu). Typický je také přízvuk na předposlední slabice (např. stařenka, do Olpavy). Území této skupiny se nachází na severovýchodě Moravy a v přilehlé části bývalého Slezska.²¹ I skupina slezských nářečí se člení na několik podskupin, jimiž jsou: jižní (moravská) podskupina, západní (opavská) podskupina a východní (ostravská) podskupina.²²

Poslední z nářečních skupin jsou **nářečí polsko-českého smíšeného pruhu**. Zde se objevují jevy společné češtině a polštině. Směrem k severovýchodu jich přibývá. Oblast této skupiny se nachází na východ od Ostravy a zhruba mezi Bohumínem a Jablunkovem. Bývá často považována za hranici mezi českým a polským jazykem.²³

²¹ Bělič, 1972, s. 11–12.

²² Bělič, 1972, s. 291–300.

²³ Bělič, 1972, s. 12–18.

1.3 Moravskoslovenská nářečí

Oblast užívání moravskoslovenských nářečí se rozprostírá ve východní části Moravy. Proto je někdy nazýváme také nářečím východomoravskými. J. Bělič a V. Křístek toto území připodobňují jakémusi obdélníku: „*Vrcholy tohoto obdélníku jsou zhruba tato místa: soutok řeky Moravy a Dyje, Hustopeče, Hranice na Moravě a průsečík oné osy bečevského údolí a moravsko-slovenských hranic.*“²⁴

Pro celou řadu odlišností jsou nářeční skupiny dále děleny. V případě východomoravských nářečí rozlišujeme především podskupinu jižní a severní, čímž jsou myšleny oblasti Slovácka a Valašska. (Slovácko je známé i pod názvem Moravské Slovensko. Odtud je odvozeno pojmenování celé nářeční skupiny.)

Další část spadající pod nářečí moravskoslovenská představují vesnice ležící na hranicích se Slovenskem. Díky své pohraniční poloze lze v mluvě pozorovat velký vliv slovenštiny.

Poslední oblastí je úsek tvořící jakousi západní hranici území moravskoslovenských nářečí. Je zřejmé, že v této části se nářečí mnohdy mísí s nářečními skupinami západními. Dialekt tedy není tak specifický, jako je tomu například v oblasti Moravského Slovenska.

²⁴ BĚLIČ, Jaromír a Václav KŘÍSTEK. *Moravskoslovenská nářečí*. Olomouc: Studijní a lidovýchovní ústav Olomouckého kraje a Vysoká škola pedagogická v Olomouc, 1954, s. 3.

1.3.1 Znaky²⁵

Protože oblast, na kterou je výzkum zaměřen, spadá do skupiny nářečí moravskoslovenských, dospěli jsme k rozhodnutí charakterizovat tento typ nářečí podrobněji. Následující část práce se tedy bude zabývat nejvýraznějšími znaky této skupiny z hlediska hláskosloví, skloňování a tvarů sloves.

Hláskosloví

a) Ve většině východomoravských nářečí existuje dvojí *l* - tvrdé a měkké. Tvrdé *l* se v některém odvětví nářečí vyslovuje jako tzv. obalované, např. ve slově *hlava*.

b) Podobně jako dvojí *l* existuje také tvrdé a měkké *r*. Obě tyto souhlásky jsou také dlouhé a krátké.

c) Zůstává zachované staré *u*, *ú* (*múka*, *břuch*); *a* po měkkých souhláskách (*ležat*, *jama*²⁶); *á* (*házál*); *aj* (*najlepší*, *krajčír*); *í* (*stríc*); *e*, *é* (*ešče*, *kamének*); *ó* před *j* (*dójit*, *hnójit*)

d) Zachovaná zůstává také skupina hlásek *šč* (*ščípat*, *ščáva*).

e) Velmi běžným jevem je asimilace znělosti *sh* - *zh* (*zhon*).

f) Existence retnice měkké proti retnicím tvrdým (*p'*, *b'*, *m'*, *f'*, *v'* - *p*, *b*, *m*, *f*, *v*).

g) V některých úsecích neexistuje hláska *ř*.

h) Některé oblasti jsou charakteristické výskytem slabičného *n* (*sedn*, *osn*).

Skloňování

a) Jména, která mají slovní základ na *-l*, si většinou zachovávají tvrdé sklonění.

b) Naproti tomu jména mající slovní základ na *-s*, *-z* mají sklonění měkké.

c) Měkce se skloňují také podstatná jména typu *kořeň*, *pekárna*.

²⁵ V podkapitole vycházíme z následujících zdrojů:

Bělič, J. Nástin české dialektologie. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 262–268.

CUŘÍN, František a kol. *Vývoj českého jazyka a dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 184–186.

²⁶ Ve slově *jama* lze pozorovat další typický znak, kterým je krátká samohláska ve slově.

d) Nejběžnější koncovkou v 7. p. množ. č. je *-ma*, v některých menších úsecích převládá *i -mi*.

Tvary sloves

a) Sloveso *být* v 1. os. jedn. č. ve významu existovat a ve funkci spony má tvar *su*, tvar *sem* (*sym*, *som*) se užívá pouze v případě pomocného slovesa ve složených formách minulého času. Přestože je osoba v 1. os. jedn. i množ. č. min. času vyjádřena zájmenem, pomocné sloveso se nemění.

b) Občasně také existuje přechodník přítomný (*stoja*, *chod'a*).

c) Příčestí trpné je zachováno ve složeném sklonění (*máme podělané*).

Další společné znaky

a) Typické je i vynechání *-j* před *-i*, *-í*, na začátku slova, někdy také mezi samohláskami uvnitř slova (*iskra*, *podóit*).

b) Zájmenná příslovce a neurčitá zájmena se užívají ve tvaru *negdo*, *negde* apod.

c) Na začátku slova ani ve švu složeniny se nevyskytuje před *o-* souhláska *v-* (*okno*, *zaopatřit*).

d) Zachovává se dlouhá samohláska v příponové slabice sloves 2. třídy (*minúl*).

e) Běžné je také zachování koncovky *-om* v 3. p. množ. č. substantiv muž. a střed. rodu (*břehom*, *súsedom*) a zachování koncovky *-och* v 6. p. množ. č. substantiv muž. a střed. rodu (*břehoch*, *súsedoch*).

f) Sklonění zájmen *múj*, *tvúj*, *svúj* se užívá v nestažených podobách (*moja*, *tvoja*, *svoja*).

g) Existují rozdíly v životnosti a neživotnosti u číslovek v 1. p. muž. rodu (*dva*, *oba* x *dvá*, *obá*)

1.4 Charakteristika zkoumané oblasti

V této kapitole se budeme velmi krátce zabývat zkoumanou oblastí Bílovicka.

Centrální obcí oblasti jsou Bílovice. V okolí leží menší obce Mistřice, Kněžpole, Topolná, Nedachlebice, Částkov a Zlámanec.²⁷ Protože škola, ve které byl prováděn výzkum, se nachází v Bílovicích, pokusíme se přiblížit zeměpisnou polohu této obce a velmi stručně nastínit její historii.

Obec Bílovice je vzdálena asi 7 km na severovýchod od okresního města Uherské Hradiště a spadá pod správu Zlínského kraje. Leží v údolí na soutoku Březnice a Zlámanského potoka. V současné době je obec rozdělena na dvě územní části – Bílovice a Včelary.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1256.²⁸ Od té doby až do 30. let 19. století se v Bílovicích vystřídaly různé šlechtické rody – Kuželové, Onšíkové, Ledeničtí z Ledenic, Skydynští ze Skydyně a další. Roku 1831 se zde usadili Logothettiové, kteří Bílovice opustili až za druhé světové války. V době jejich přebývání byl hostem na místním zámku malíř Josef Mánes, který zde vytvořil několik kreseb. Nejznámější je vyobrazení Veruny Čudové, chudé dívky z Bílovic, a Jana Postavy z Březolup.

K udržování lidových zvyků a také nářečí jistě přispívá i cimbálová muzika a národopisný soubor s názvem Včelaran. Svůj název oba soubory nesou podle části Bílovic–Včelary.

V oblasti zkoumání vzniklo také dílo, které se zabývá regionální slovní zásobou. Ignát Malina, občan sousedních Mistřic, sestavil a vydal roku 1946 *Slovník nářečí mistříckého*. Slovník zahrnuje jak slova typická přímo pro Mistřice, tak výrazy typické spíše pro některé ze sousedních obcí. „*Základem Slovníku je nářečí mistřícké. Není-li tedy za heslem uvedeno, odkud slovo je, znamená to, že je z Mistřic. Většina uvedených slov vyskytuje se ovšem také v ostatních vesnicích bílovské farnosti.*“²⁹ Slova, u nichž je poznamenána jiná obec výskytu (Bílovice, Kněžpole, Nedachlebice, Jarošov atd.), jsou především výrazy označující části obce

²⁷ Některé okolní obce (např. Svárov) jsou sice ještě blíže Bílovicím než jiné (např. Zlámanec), je však odjakživa zvykem, že lidé dojíždějí do školy, k lékaři atd. do jiné centrální obce.

²⁸ Důkazem, že obec již roku 1256 existovala, je dochovaná listina s datem 2. června 1256, ve které jsou Bílovice zmíněny.

²⁹ MALINA, Ignát. Slovník nářečí mistříckého. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1946, s. 5.

nebo příjmení jejích obyvatelů. Např. slovo pocházející z Nedachlebic (Ned.): **Ohrátki**, **-dek**, f. pl. (**Ohrádky**), *trať polní* (Ned.)³⁰

³⁰ MALINA, Ignát. Slovník nářečí mistříckého. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1946, s. 72.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl práce a metodika výzkumu

Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry nejmladší generace na Bílovicku zná a využívá při běžné komunikaci nářečí. K průzkumu byla zvolena dotazníková metoda. Před realizací průzkumu na základní škole jsme předpokládali, že:

1) spisovná čeština již převládá nad nářečím v mluvě žáků základní školy

2) nářeční slova typická pro daný region žáci už tolik nepoužívají, přesto je znají a umí je vysvětlit.

V úvodu anonymního dotazníku zjišťujeme, do jaké míry ovlivňují mluvu žáků socioekonomické faktory. Dotazník samotný se potom skládá ze dvou částí. V první části zkoumáme, zda v mluvě respondentů přetrvávají hláskové změny typické pro dané nářečí, či nikoli. Bylo vybráno třicet vět, do kterých měli dotazovaní za úkol doplnit jedno nebo více slov. Z několika uvedených možností volili tu variantu, kterou by použili v běžné komunikaci. V druhé části dotazníku zjišťujeme, do jaké míry jsou respondenti schopni vysvětlit deset uvedených nářečních výrazů.

Pro realizaci průzkumu byla zvolena škola v obci Bílovice, která se nachází v oblasti moravskoslovenské skupiny nářečí, konkrétněji ve slovácké podskupině. Škola má první i druhý stupeň a v současné době ji navštěvuje asi 330 žáků, kteří tvoří 16 tříd. Více než polovina žáků do Bílovic dojíždí z okolních obcí, a to především z: Částkova, Nedachlebic, Zlámance, Mistřic, Kněžpole, a Topolné. Několik dětí (asi 2 %) dojíždí také ze Svárova, z Březolup, z Velkého Ořechova a z Uherského Hradiště. Součástí školy je také škola mateřská a školní družina.³¹

Do školy bylo dodáno v prosinci roku 2016 k vyplnění 85 dotazníků. Ty byly předloženy žákům šestého až devátého ročníku, a to vždy do jedné z ročníkových tříd. Ke zpracování výsledků se navrátilo zpět 70 dotazníků. Po prostudování odpovědí respondentů byly výsledky zpracovány a procentuálně vyjádřeny pomocí grafů.

³¹ URL: <<http://www.zs-bilovice.cz/>> [cit. 2017-03-10].

Výchozím zdrojem pro sestavení první části dotazníku se stal standardizovaný *Dotazník pro nářečí moravskoslovenská*, ze kterého byly vybrány otázky. Záměrně jsme volili nářeční výrazy, které si myslíme, že přetrvávají v mluvě, ale také výrazy, které pokládáme za téměř nevyskytující se u nejmladší generace.

Druhá část dotazníku se skládá z nářečních slov, o kterých se domníváme, že jsou typická pro danou oblast. Jako výchozí zdroj jsme použili pětisvazkový *Český jazykový atlas*.³²

³² BALHAR, J. a kol. *Český jazykový atlas 1.–5.* Praha: Academia 1992–2005.

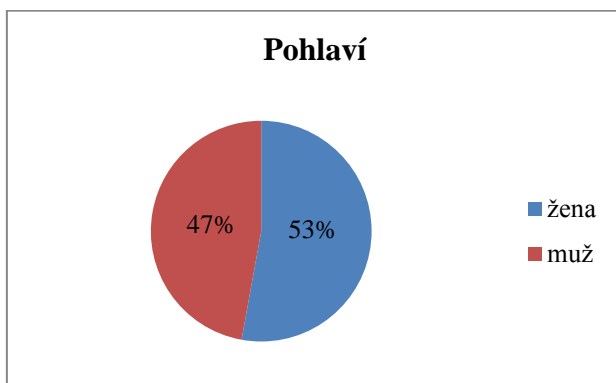
2.2 Výsledky dotazníku

Procentuální vyjádření zvolených možností v úvodu dotazníku:

1) Pohlaví dotazovaných

Z celkového počtu 70 dotazovaných žáků tvořilo 53 % žen a 47 % mužů.

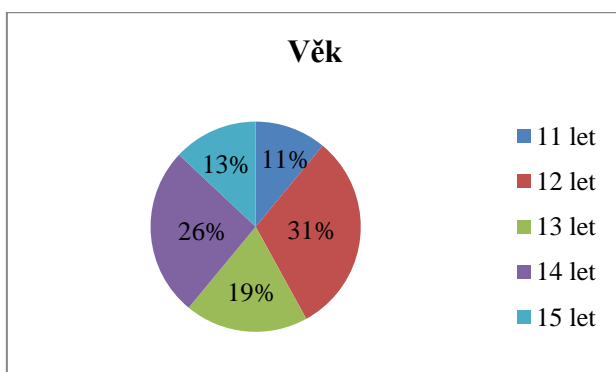
Graf č. 1: Pohlaví

2) Věk

11 let mělo 11 % respondentů, nejvíce, 31 % žáků, mělo 12 let, 13 let mělo 19 % žáků, 14letých bylo 26 % a 15 let mělo 13 % ze 70 dotazovaných.

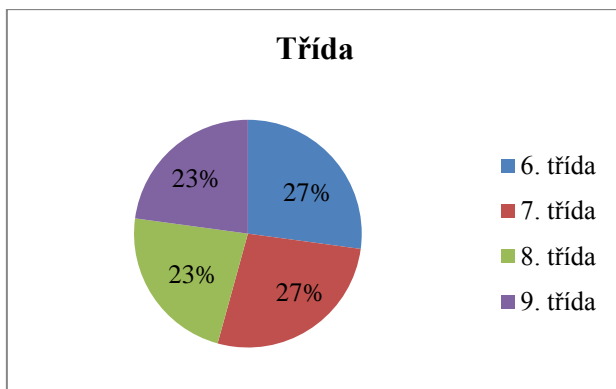
Graf č. 2: Věk

3) Třída

27 % respondentů navštěvuje 6. třídu, rovněž 27 % navštěvuje 7. třídu, 23 % dotazovaných bylo z 8. třídy a 23 % bylo z 9. třídy.

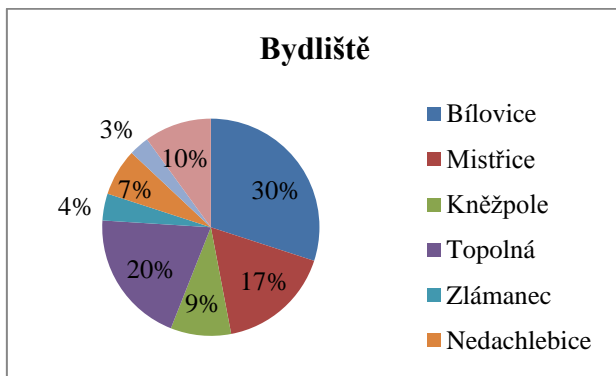
Graf č. 3: Třída

4) Bydliště

30 % respondentů žije přímo v místě, kde navštěvují také ZŠ. 60 % žáků do školy dojíždí - 20 % z Topolné, 17 % z Mistřic, 9 % z Kněžpole, 7 % z Nedachlebic, 4 % ze Zlámance a 3 % z Částkova. 10 % dotazovaných neodpovědělo.

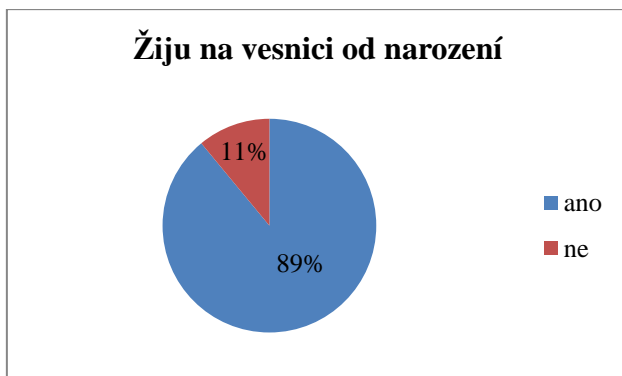
Graf č. 4: Bydliště

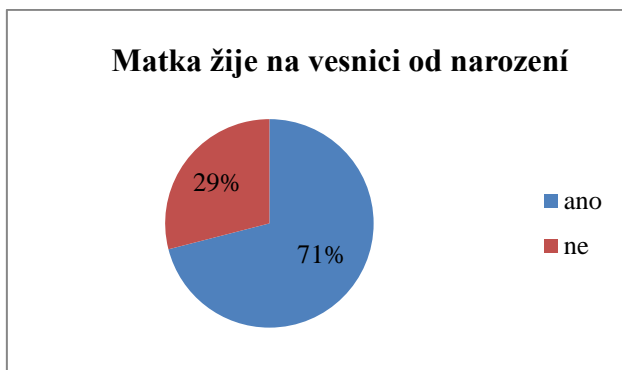
5) Život na vesnici od narození – dotazovaný, jeho matka a otec

89 % respondentů uvedlo, že žije na vesnici od narození, 11 % dotazovaných, že nikoli. Co se rodičů týče, 71 % matek žije od narození na vesnici, zbylých 29 % ne, u 69 % odpovědí uvedly děti, že jejich otec žije na vesnici od narození a u 31 % uvedly, že ne.

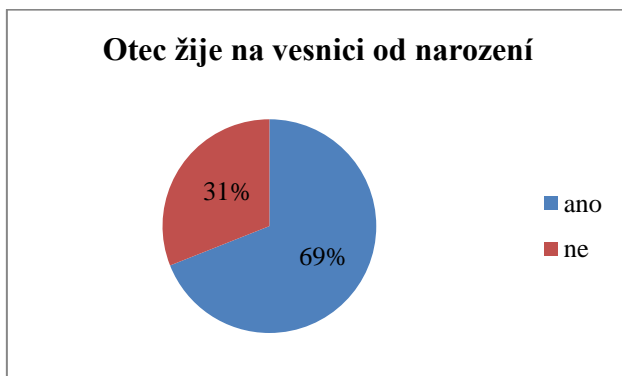
Graf č. 5: Žijí na vesnici od narození

Graf č. 6: Matka žije na vesnici od narození

Graf č. 7: Otec žije na vesnici od narození

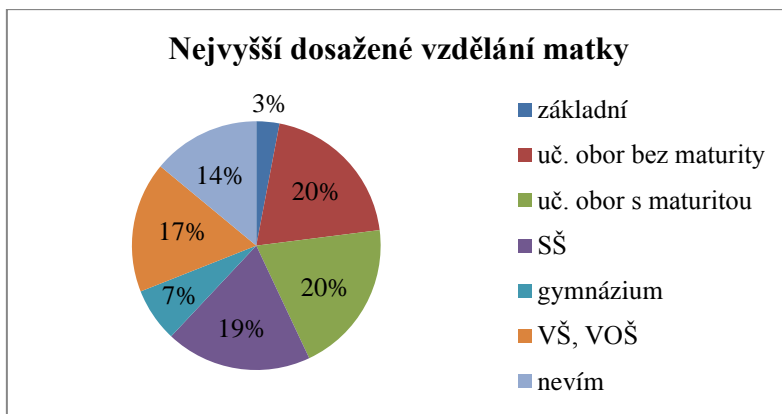

6) Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů

Z průzkumu vyplývá, že dosažené vzdělání rodičů je opravdu různé.

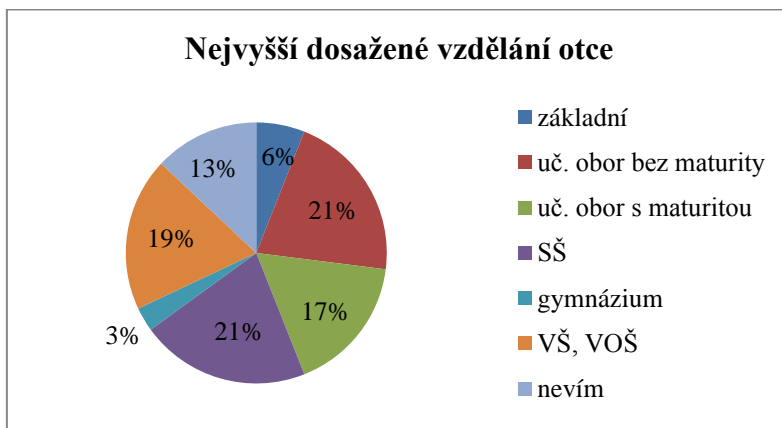
3 % matek má základní vzdělání, 20 % se vyučilo bez maturity, 20 % se vyučilo s maturitou, středoškolské vzdělání má 19 % z nich, gymnázium absolvovalo 7 % a vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání má 17 % matek. Ve 14 % případů děti nevěděly, jaké vzdělání má jejich matka.

Graf č. 8: Nejvyšší dosažené vzdělání matky

Ze 70 otců má 6 % základní vzdělání, učební obor bez maturity dokončilo 21 % a učební obor s maturitou 17 %. Střední školu vystudovalo 21 % otců, gymnázium jen 3 %. Vysokou nebo vyšší odbornou školu má 19 % z nich. 13 % respondentů nevědělo, jaké vzdělání má jejich otec.

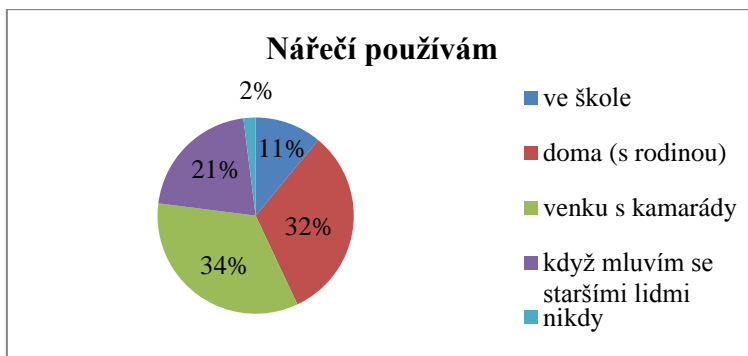
Graf č. 9: Nejvyšší dosažené vzdělání otce

7) Situace, ve kterých používám nářečí

Možností, kde dotazovaní používají nářečních výrazů, bylo možné vybrat více. Vybraných možností bylo celkem 161, z toho: 34 % respondentů užívá nářečí venku s kamarády, 32 % doma s rodinou, 21 % v případech, kdy mluví se staršími lidmi, 11 % ve škole a 2 % nikdy.

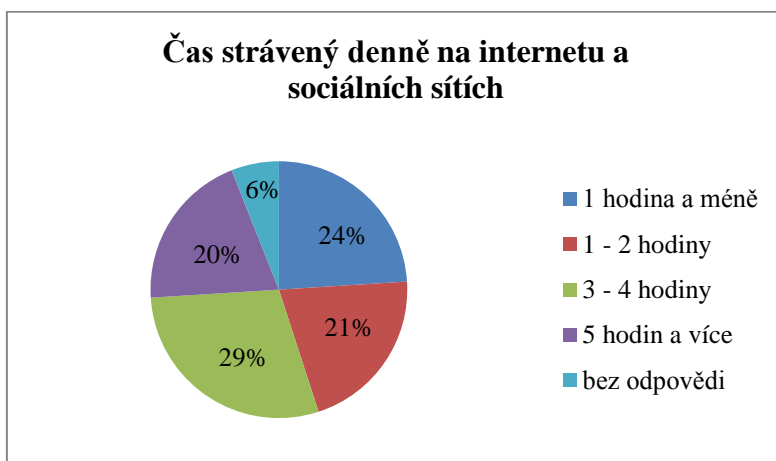
Graf č. 10: Nářečí používám

8) Čas strávený denně na internetu

29 % respondentů stráví denně na internetu a sociálních sítích 3–4 hodiny, 24 % 1 hodinu a méně, 21 % 1–2 hodiny a 20 % 5 hodin a více. 6 % dotazovaných neodpovědělo.

Graf č. 11: Čas strávený denně na internetu a sociálních sítích

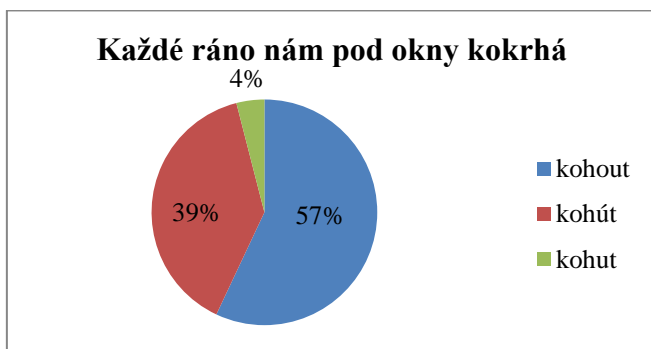

Procentuální vyjádření výsledků dotazníku: 1. část

1. Každé ráno nám pod okny kokrhá

Ze 70 dotazovaných uvedlo 57 % pojem *kohout*, 39 % pojem *kohút* a 4 % pojem *kohut*.

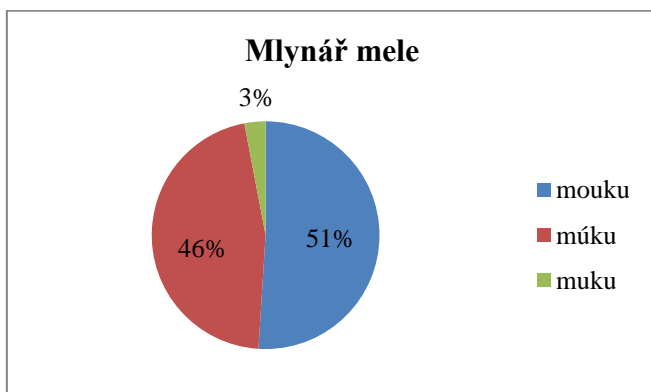
Graf č. 12: Každé ráno nám pod okny kokrhá

2. Mlynář mele

Z celkového počtu 70 respondentů vybralo 51 % pojem *mouku*, 46 % pojem *múku* a 3 % pojem *muku*.

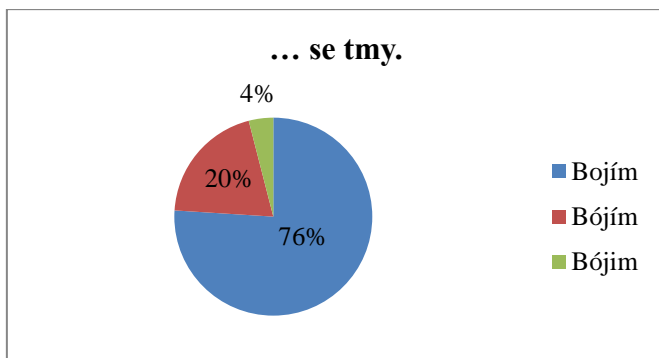
Graf č. 13: Mlynář mele

3. ... se tmy.

76 % ze 70 dotazovaných vybralo variantu *Bojím*, 20 % variantu *Bójím* a 4 % variantu *Bójim*.

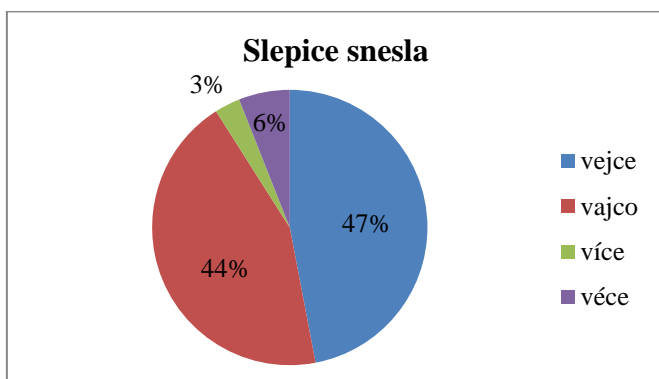
Graf č. 14: ... se tmy

4. Slepice snesla

Ze 70 respondentů vybralo 47 % variantu *vejce*, 44 % variantu *vajco*, 6 % možnost *véce* a 3 % poslední možnost *více*.

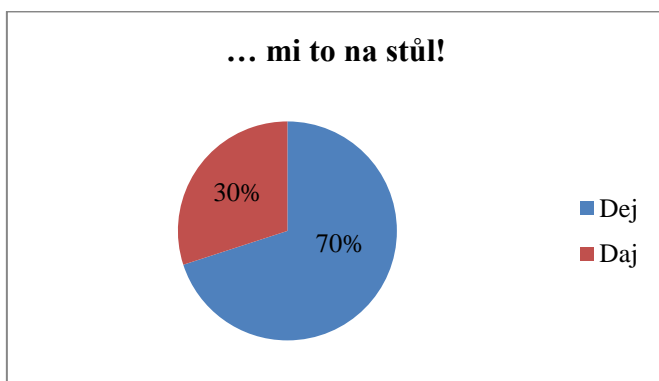
Graf č. 15: Slepice snesla

5. ...mi to na stůl!

70 % ze 70 dotazovaných by začalo větu variantou *Dej* a zbylých 30 % variantou *Daj*.

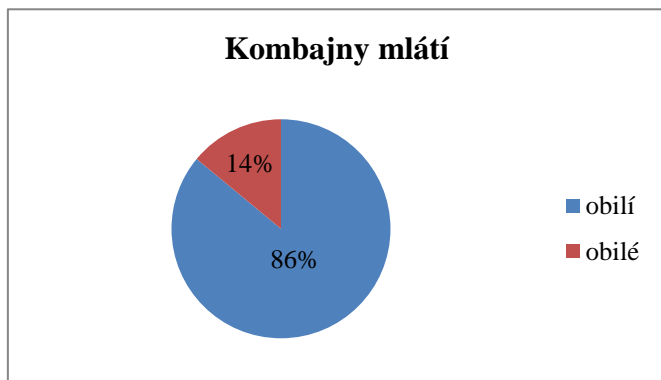
Graf č. 16: ... mi to na stůl!

6. Kombajny mlátí

86 % ze 70 dotazovaných vybralo pojem *obilí* a 14 % pojem *obilé*.

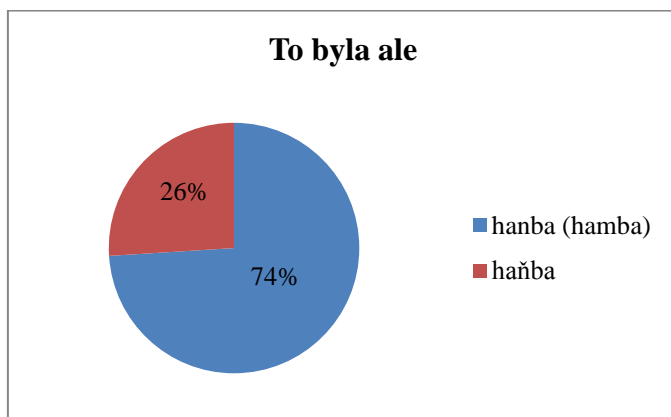
Graf č. 17: Kombajny mlátí

7. To byla ale

Ze 70 dotazovaných zvolilo 74 % možnost *hanba (hamba)* a 26 % možnost *haňba*.

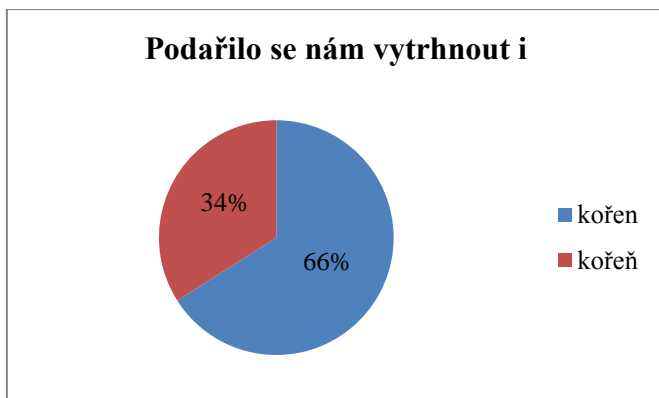
Graf č. 18: To byla ale

8. Podařilo se nám vytrhnout i

Variantu *kořen* zvolilo 66 % ze 70 dotazovaných a druhou variantu *kořeň* zvolilo 34 % z celkového počtu respondentů.

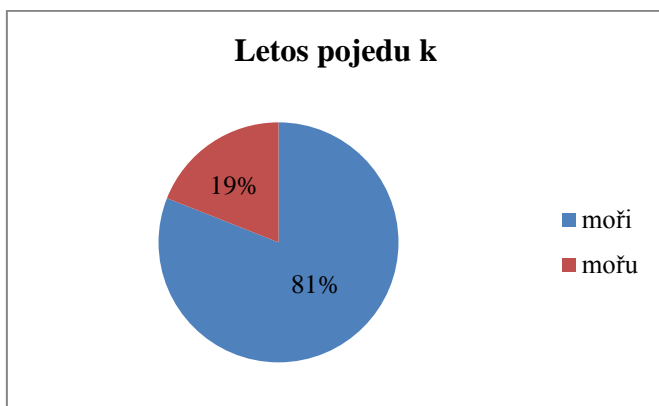
Graf č. 19: Podařilo se nám vytrhnout i

9. Letos pojedu k

Z celkového počtu 70 dotazovaných vybralo 81 % variantu *moři* a 19 % variantu *mořu*.

Graf č. 20: Letos pojedu k

10. Toto je ... sestra.

51 % ze 70 respondentů zvolilo možnost *moje* a zbylých 49 % možnost *moja*.

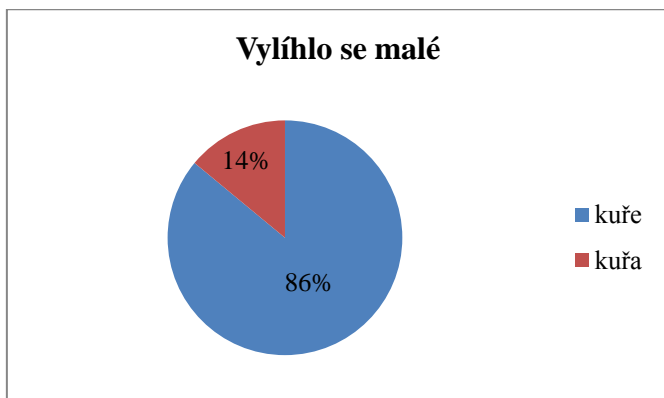
Graf č. 21: Toto je ... sestra.

11. Vylíhlo se malé

Ze 70 dotazovaných vybralo 86 % variantu *kuře* a 14 % variantu *kuřa*.

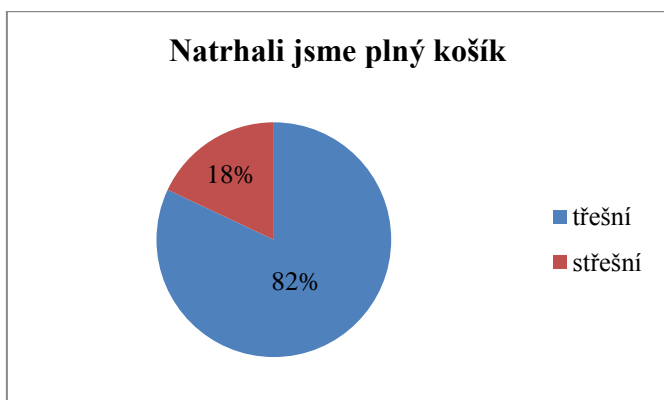
Graf č. 22: Vylíhlo se malé

12. Natrhali jsme plný košík

82 % z celkového počtu 70 dotazovaných zvolilo možnost *třešní* a zbylých 18 % možnost *střešní*.

Graf č. 23: Natrhali jsme plný košík

13. Pole se musí každý rok

Ze 70 respondentů vybralo variantu *hnojit* 83 % a variantu *hnójit* 17 %.

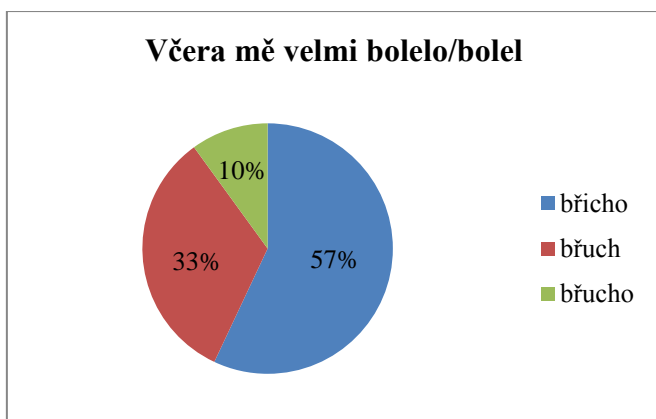
Graf č. 24: Pole se musí každý rok

14. Včera mě velmi bolelo/bolel

57 % ze 70 dotazovaných zvolilo variantu *břicho*, 33 % variantu *břuch* a 10 % variantu *břucho*.

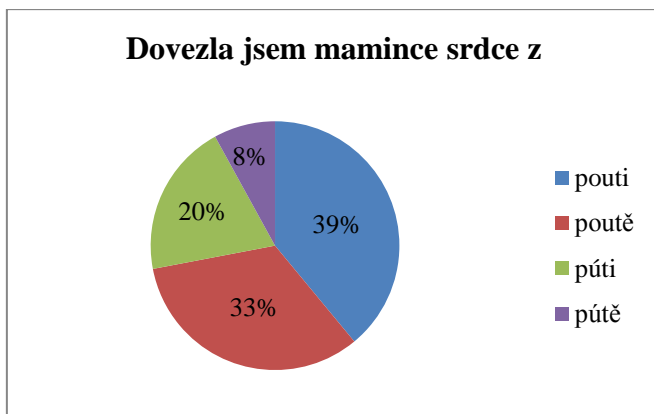
Graf č. 25: Včera mě velmi bolelo/bolel

15. Dovezla jsem mamince srdce z

Z celkového počtu 70 respondentů 39 % vybralo možnost *pouti*, 33 % možnost *poutě*, 20 % možnost *púti* a 8 % možnost *pútě*.

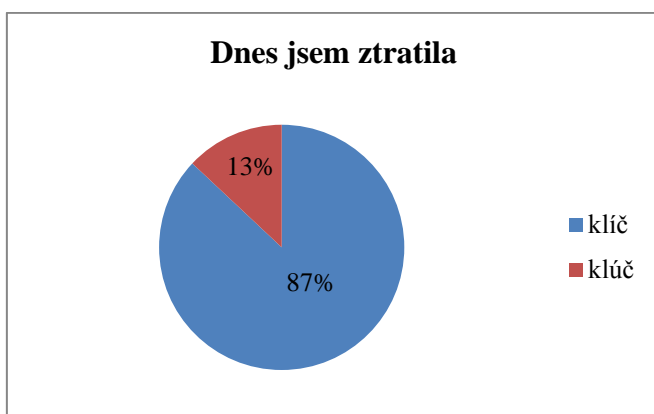
Graf č. 26: Dovezla jsem mamince srdce z

16. Dnes jsem ztratila

87 % ze 70 dotazovaných uvedlo variantu *klíč* a 13 % variantu *klúč*.

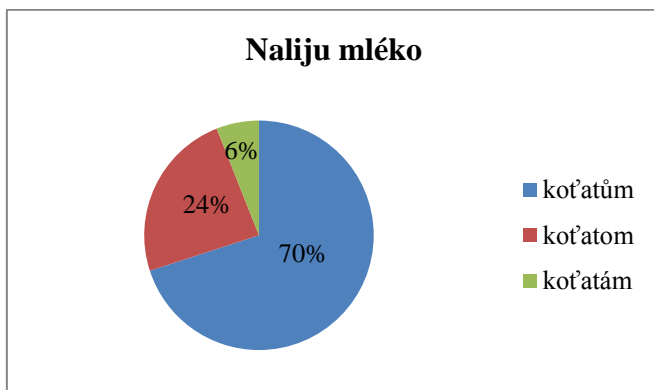
Graf č. 27: Dnes jsem ztratila

17. Naliju mléko

Ze 70 respondentů uvedlo 70 % pojem *kořatům*, 24 % pojem *kořatom* a 6 % pojem *kořatám*.

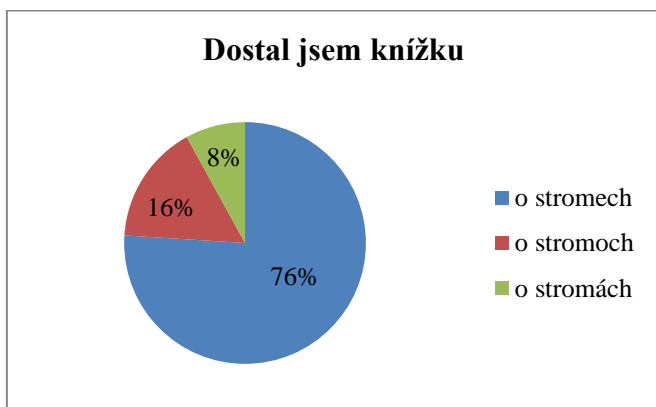
Graf č. 28: Naliju mléko

18. Dostal jsem knížku

Z celkového počtu 70 dotazovaných vybralo variantu *o stromech* 76 %, variantu *o stromoch* 16 % a variantu *o stromách* 8 %.

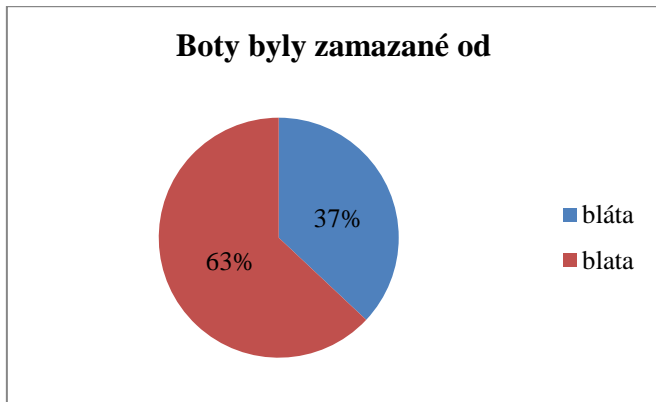
Graf č. 29: Dostal jsem knížku

19. Boty byly zamazané od

37 % ze 70 dotazovaných zvolilo variantu *bláta* a 63 % variantu *blata*.

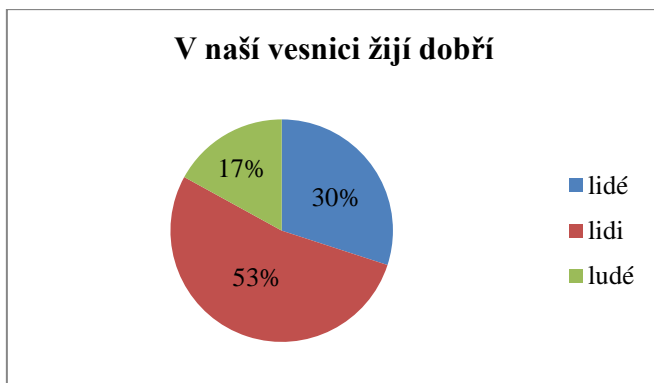
Graf č. 30: Boty byly zamazané od

20. V naší vesnici žijí dobří

Ze 70 respondentů vybralo 53 % variantu *lidi*, 30 % variantu *lidé* a 17 % variantu *ludé*.

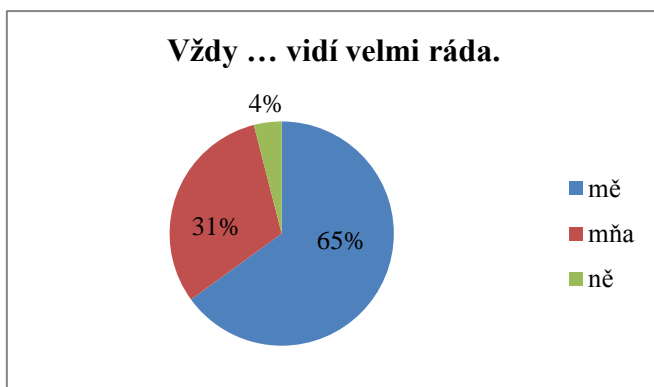
Graf č. 31: V naší vesnici žijí dobří

21. Vždy ... vidí velmi ráda.

Z celkového počtu 70 dotazovaných zvolilo 65 % možnost *mě*, 31 % možnost *mňa* a 4 % možnost *ně*.

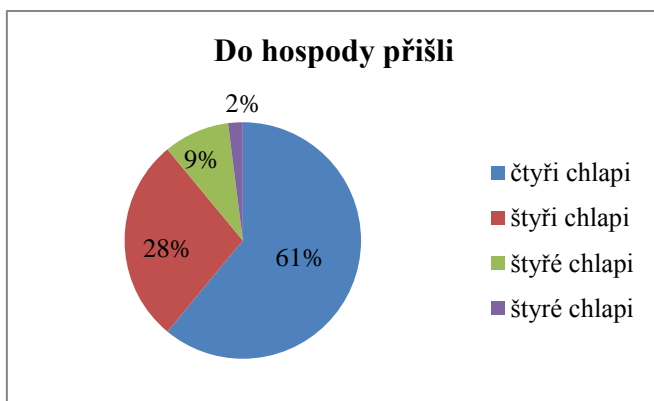
Graf č. 32: Vždy ... vidí velmi ráda.

22. Do hospody přišli

61 % ze 70 respondentů vybralo variantu *čtyři chlapi*, 28 % variantu *štyři chlapi*, 9 % *štyře chlapi* a 2 % *štyré chlapi*.

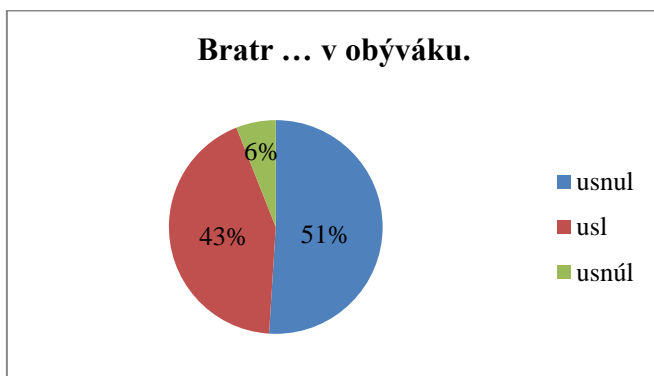
Graf č. 33: Do hospody přišli

23. Bratr ... v obýváku.

Ze 70 dotazovaných vybralo 51 % možnost *usnul*, 43 % možnost *usl* a 6 % možnost *usnúl*.

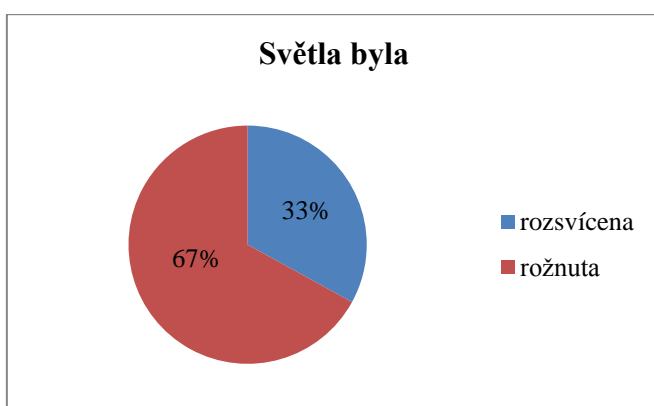
Graf č. 34: Bratr ... v obýváku.

24. Světla byla

33 % ze 70 dotazovaných vybralo variantu *rozsvícena* a zbylých 67 % variantu *rožnuta*.

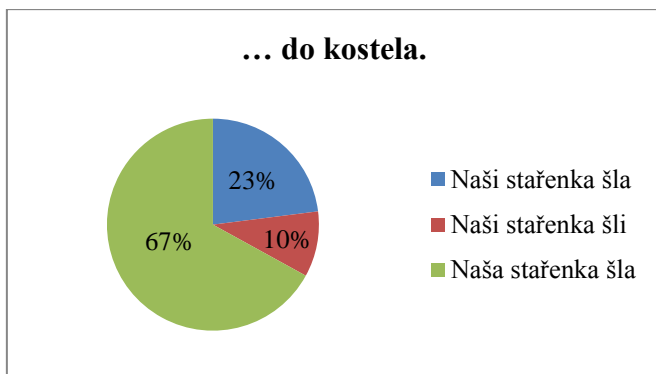
Graf č. 35: Světla byla

25. ... do kostela.

Ze 70 dotazovaných zvolilo 23 % variantu *Naši stařenka šla*, 10 % variantu *Naši stařenka šli* a 67 % variantu *Naša stařenka šla*.

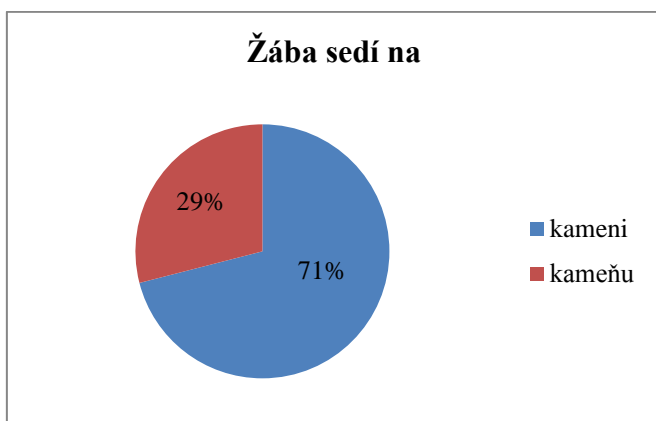
Graf č. 36: ... do kostela.

26. Žába sedí na

71 % ze 70 dotazovaných vybralo variantu *kameni* a 29 % variantu *kameňu*.

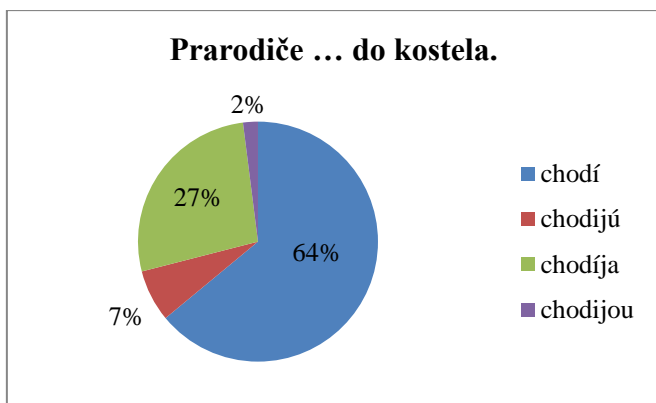
Graf č. 37: Žába sedí na

27. Prarodiče ... do kostela.

Z celkového počtu 70 respondentů vybralo 64 % variantu *chodí*, 7 % variantu *chodijú*, 27 % variantu *chodíja* a 2 % variantu *chodijou*.

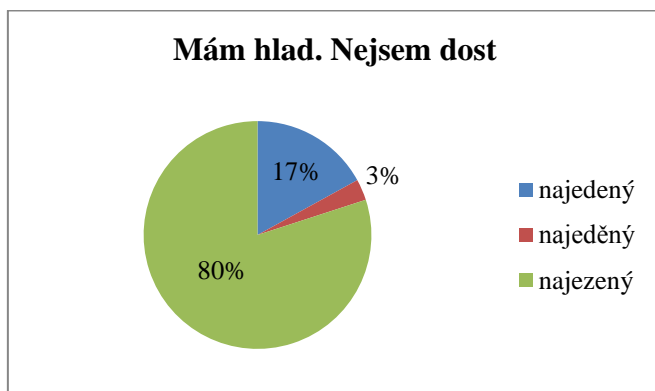
Graf č. 38: Prarodiče ... do kostela.

28. Mám hlad. Nejsm dost

Ze 70 dotazovaných zvolilo 17 % možnost *najedený*, 3 % možnost *najeděný* a 80 % možnost *najezený*.

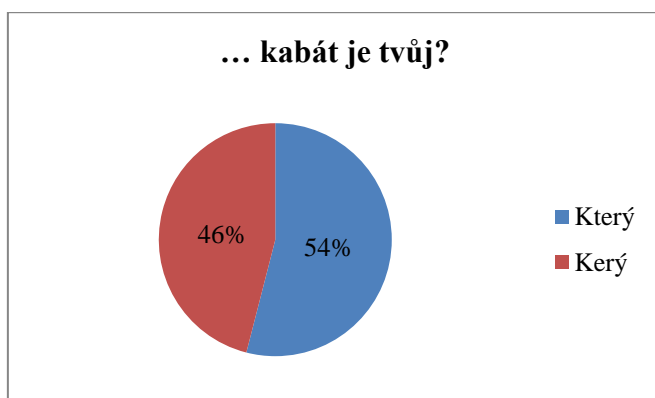
Graf č. 39: Mám hlad. Nejsm dost

29. ... kabát je tvůj?

54 % ze 70 respondentů vybralo variantu *který* a zbylých 46 % možnost *kerý*.

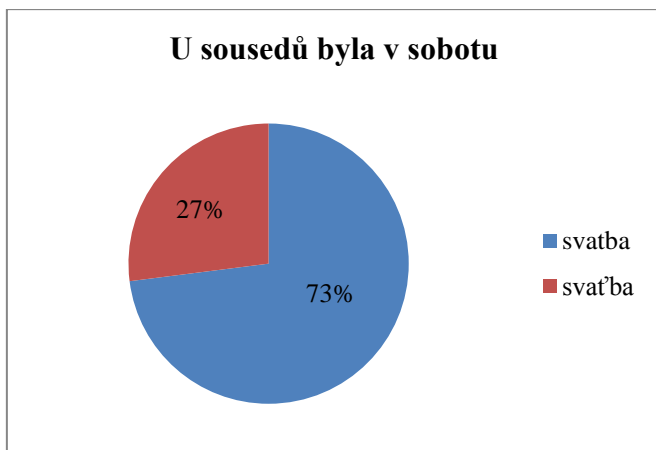
Graf č. 40: ... kabát je tvůj?

30. U sousedů byla v sobotu

Ze 70 dotazovaných zvolilo 73 % možnost *svatba* a 27 % možnost *svaťba*.

Graf č. 41: U sousedů byla v sobotu

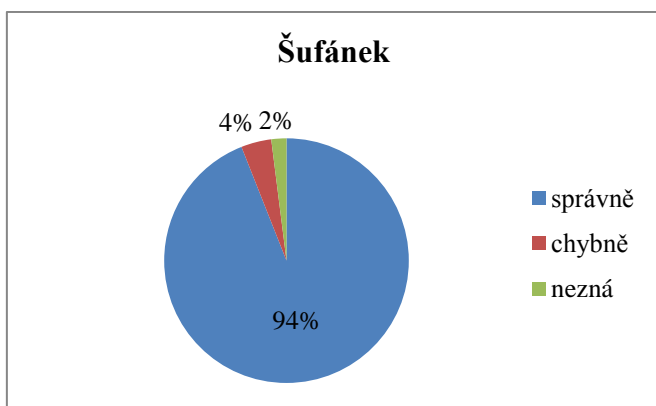

Procentuální vyjádření výsledků dotazníku: 2. část

- **Šufánek**

Ze 70 respondentů 94 % uvedlo správné vysvětlení nářečního pojmu, 4 % chybné vysvětlení a 2 % tento pojem neznají.

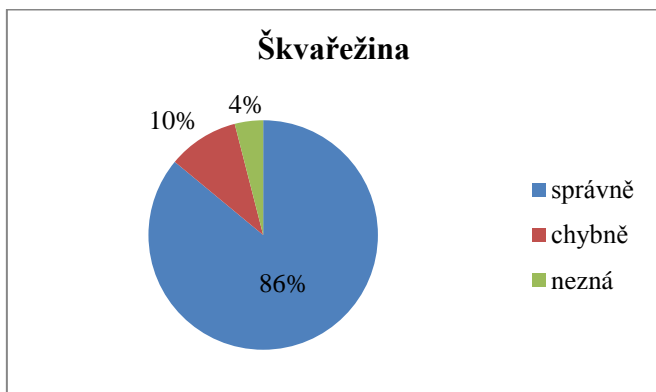
Graf č. 42: Šufánek

- **Škvařežina**

86 % ze 70 dotazovaných pojem správně vysvětlilo, 10 % vysvětlilo pojem špatně a 4 % respondentů uvedla, že pojem neznají.

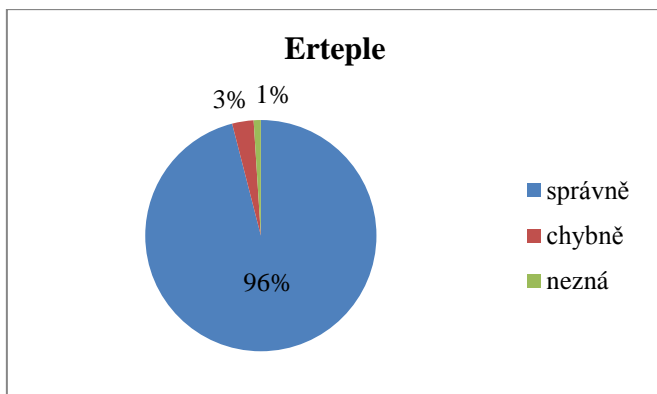
Graf č. 43: Škvařežina

- **Erteple**

Ze 70 dotazovaných 96 % správně vysvětlilo daný pojem, 3 % vysvětlila pojem špatně a 1 % uvedlo, že pojem nezná.

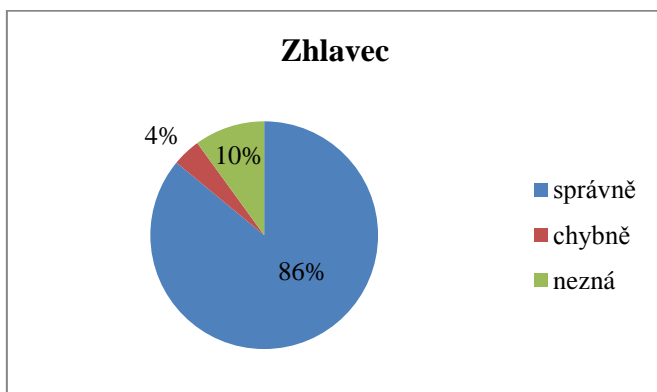
Graf č. 44: Erteple

- **Zhlavec**

Z celkového počtu 70 dotazovaných 86 % uvedlo správný význam slova, 4 % uvedla chybný význam a 10 % uvedlo, že význam slova nezná.

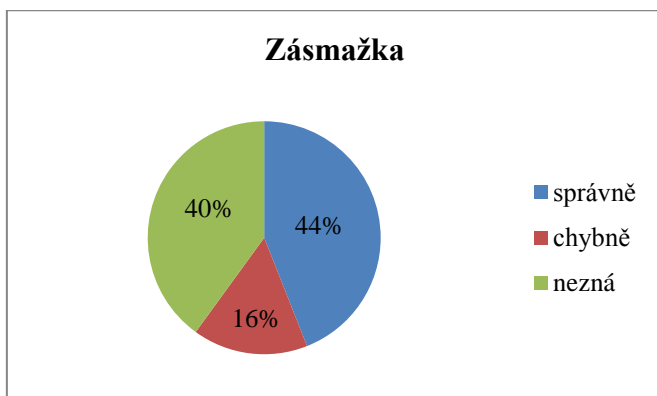
Graf č. 45: Zhlavec

- **Zásmažka**

44 % ze 70 respondentů zná význam pojmu, 16 % uvedlo význam chybný a 40 % význam nezná.

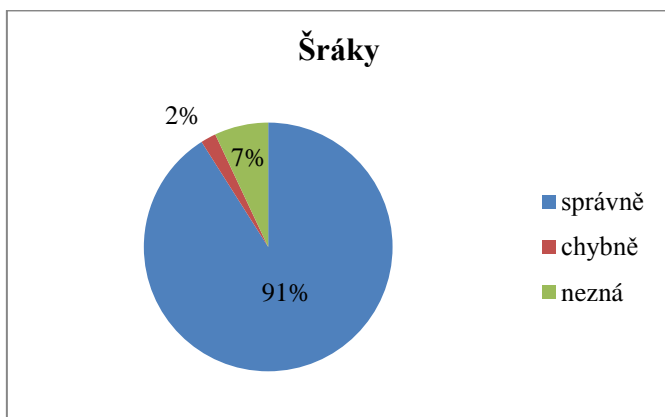
Graf č. 46: Zásmažka

- **Šráky**

91 % z celkového počtu 70 dotazovaných význam daného pojmu zná, 2 % uvedla význam chybně a 7 % význam nezná.

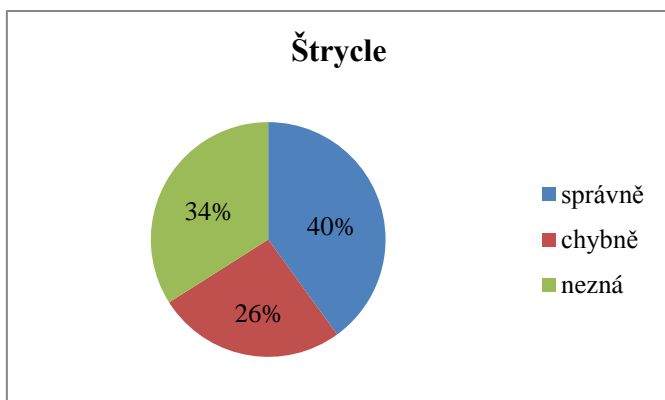
Graf č. 47: Šráky

- **Štrycle**

Ze 70 respondentů význam slova *štrycle* zná 40 %, chybný význam uvedlo 26 % a význam nezná 34 %.

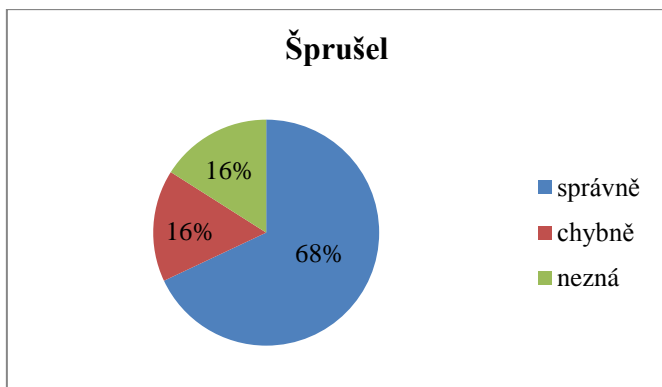
Graf č. 48: Štrycle

- **Šprušel**

Ze 70 dotazovaných 68 % zná význam pojmu, 16 % vysvětlilo pojem špatně a 16 % uvedlo, že daný pojem nezná.

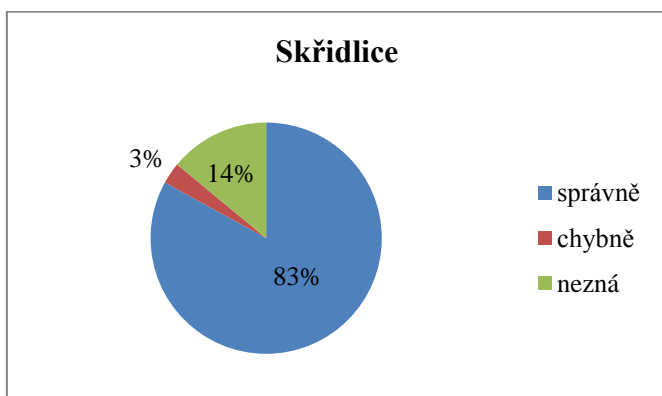
Graf č. 49: Šprušel

- **Skřidlice**

83 % ze 70 dotazovaných uvedený pojem vysvětlilo správně, 3 % vysvětlila pojem chybně a 14 % pojem vůbec nezná.

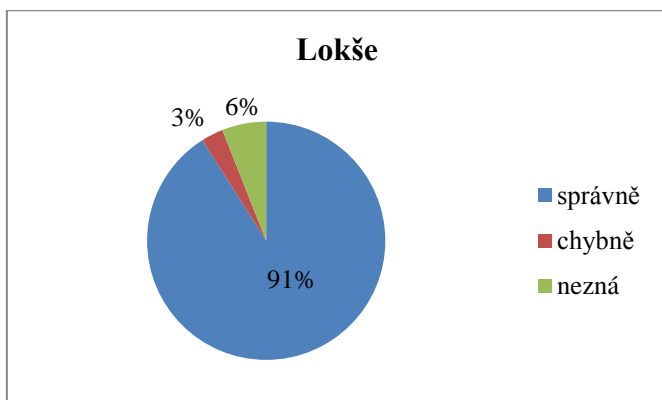
Graf č. 50: Skřidlice

- **Lokše**

91 % ze 70 respondentů uvedlo správné vysvětlení pojmu, 3 % vysvětlila pojem špatně a 7 % neví, co daný pojem znamená.

Graf č. 51: Lokše

2.3 Výsledek výzkumu

Na základě zpracování dotazníků, které byly vytvořeny a předloženy respondentům za účelem zjištění znalosti a užívání nářečí v mluvě nejmladší generace, jsme se dobrali k následujícím závěrům.

V **první části** dotazníku, která se věnuje hláskovým změnám typickým pro nářečí, bylo zjištěno:

1) V 8 případech (ze 30) uvedlo 75 % a více respondentů spisovnou variantu slova. Z výsledků plyne, že tyto hláskové změny se u zkoumané generace téměř nevyskytují.

2) V 7 případech (ze 30) uvedlo spisovně doplněná slova 40–60 % respondentů. Dochází tedy ke kolísání a dá se očekávat, že v budoucnu převáží spisovnost.

3) V 6 případech (ze 30) uvedlo 40 % a méně respondentů spisovnou variantu slova. Je zřejmé, že daná hlásková změna v nářečí u nejmladší generace přetrvává.

4) V 9 případech (ze 30) dochází k přechodu mezi zjištěním 1) a 2), spisovnou variantu slova uvedlo 60–75 % respondentů. Je zřejmé, že tato slova se v budoucnosti budou též vyskytovat spíše ojediněle.

V **druhé části** dotazníku, která zkoumá lexikální nářeční jevy, jsme dospěli k následujícím závěrům:

1) V 7 případech (z 10) uvedlo více než 80 % respondentů správné vysvětlení uvedeného nářečního výrazu. Můžeme tedy říci, že těmto výrazům nejmladší generace stále rozumí, přestože by je v běžné komunikaci už třeba neužila.

2) Ve 3 případech (z 10) uvedlo správné vysvětlení 40–68 % dotazovaných. Tyto nářeční výrazy jsou na hranici znalosti a neznalosti u nejmladší generace. Respondenti, kteří neuvedli správné vysvětlení, z větší části napsali, že význam neznají. Ostatní se domnívali, že výraz znamená něco zcela jiného (např. lokše= placky, zasmažka= bujon, zhlavec= čepice atd.). Někteří nemohli najít spisovný výraz pro nářeční slovo, proto se rozhodli význam nakreslit (např. u výrazu *šprušel*). U slova zasmažka jsme se několikrát setkali s popisem postupu, jak se vyrábí.

2.4 Porovnání socioekonomických faktorů u dotazovaných, kteří užívají nejvýrazněji nářečí a u dotazovaných, kteří užívají nářeční výrazy nejméně

Za účelem zjištění míry vlivu socioekonomických faktorů na mluvu respondentů porovnáváme dva dotazované hovořící výrazně nářečím s dvěma dotazovanými, kteří nářečím téměř vůbec nehovoří.³³

Dva dotazovaní, kteří užívají nářečí výrazně

Respondent č. 1: muž, 14 let, 8. ročník, Topolná

Ve 27 otázkách ze 30 zvolil nářeční výraz.

Žije od narození na vesnici, matka také. Otec od narození na vesnici nežije. Matka je vyučena s maturitou a otec vyučen bez maturity. Nářečí používá ve škole, doma, venku s kamarády a při hovoru se staršími lidmi. Na internetu tráví asi 4 hodiny denně.

Respondent č. 2: muž, 15 let, 8. ročník, Bílovice

Ve 28 otázkách ze 30 zvolil nářeční výraz.

Žije od narození na vesnici, matka také. Otec nežije na vesnici od narození. Matka je vyučena bez maturity, otec taktéž. Nářečí používá ve škole, doma, venku s kamarády a při hovoru se staršími lidmi. Na internetu stráví asi 5 hodin denně.

Dva dotazovaní, kteří téměř striktně užívají spisovných výrazů

Respondent č. 1: žena, 15 let, 9. ročník, Bílovice

Pouze v 1 případě ze 30 užila nářečního výrazu.

Žije na vesnici od narození, matka také. Otec na vesnici od narození nežije. Matka je vyučena s maturitou, otec vystudoval gymnázium. Nářečí používá doma (v závorce uvedla *občas*). Na internetu stráví 6–7 hodin denně.

³³ Byli vybráni čtyři respondenti, u nichž jsou počty nářečních výrazů ze všech nejnížší nebo naopak ze všech nejvyšší.

Respondent č. 2: žena, 11 let, 6. ročník, Mistřice

V žádném ze 30 výrazů neuvedla nářeční výraz.

Žije na vesnici od narození, stejně tak matka i otec. Matka i otec mají vysokoškolské vzdělání. Nářečí nepoužívá nikdy. Na internetu stráví 3–4 hodiny denně.

Závěr porovnání

Ve výše uvedeném porovnání socioekonomických faktorů lze pozorovat, že děti, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání či vzdělání s maturitou, používají pouze spisovnou češtinu. Naopak děti rodičů s nižším stupněm vzdělání hovoří výrazně nářečím. Vzdělání rodičů tedy do značné míry ovlivňuje mluvu jejich dětí.

Další faktory již neovlivňují mluvu respondentů tak výrazně. Například faktor toho, že rodiče i respondenti žijí od narození na vesnici, výrazný vliv na užívání nářečí nemá. Ve všech porovnávaných případech totiž žijí respondenti na vesnici od narození a minimálně jejich matka také.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce, která se dělí na teoretickou a praktickou část, se věnuje průzkumu nářečí v mluvě nejmladší generace na Bílovicku. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry žáci základní školy ještě stále mluví nářečím a do jaké míry znají typické nářeční výrazy. Jak jsme správně předpokládali, podařilo se nám dokázat, že nářečí v mluvě generace nejmladších ustupuje.

Teoretická část byla věnována vymezení národního jazyka a jeho útvarů, stručnému pojednání o dialektech existujících na území naší republiky, bližšímu zpracování nářeční skupiny moravskoslovenské a charakteristice oblasti zkoumání.

Výsledky dotazníkové metody ukázaly, že při výběru slova z několika možností, které obsahují jak spisovnou variantu, tak nespisovné varianty slova, žáci většinou zvolí variantu spisovnou. Existují však stále nářeční výrazy, které v mluvě nejmladší generace převládají nad výrazy spisovnými.

Naopak jsou žáci základní školy úspěšní při vysvětlení nářečního výrazu. Je zřejmé, že alespoň pasivně ovládá nářeční jazyk velká část dotazovaných.

Prokazatelný je vliv socioekonomických faktorů na mluvu jedince. Porovnání faktorů u dotazovaných, jejichž odpovědi byly extrémní svou spisovností nebo užíváním nářečí, jasně ukazuje, že značný vliv má vzdělání rodičů. Děti rodičů s vysokoškolským vzděláním či s maturitou mluví spisovnou češtinou. Naproti tomu děti, jejichž rodiče dosáhli nižšího vzdělání, mluví výrazně nářečím. U dalších faktorů již tak výrazné ovlivnění nepozorujeme.

POUŽITÁ LITERATURA

BALHAR, J. a kol. Český jazykový atlas 1.–5. Praha: Academia 1992–2005.

BĚLIČ, J. Moravskoslovenská nářečí. Olomouc: Studijní a lidovýchovný ústav Olomouckého kraje a Vysoká škola pedagogická v Olomouci, 1954.

BĚLIČ, J. Nástin české dialektologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972.

CURŮN, F. a kol. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975.

DAVIDOVÁ, D. Kapitoly z dialektologie. Ostrava: Ostravská univerzita, 1992. ISBN 80-7042-384-6.

HOLUB, Zbyněk. Dialektologická praktika: (úvod do praktické dialektologie). České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1996. ISBN 80-704-0163-X.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. Diplomové a závěrečné práce. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1237-3.

CHLOUPEK, J. Aspekty dialektu. Brno: Spisy UJEP, 1971.

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

KELLNER, A. Úvod do dialektologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954.

KRYSTÝN, Pavel. Bílovice 1256-2006. Bílovice: Obec Bílovice, 2006. ISBN 80-903-7627-4.

MALINA, Ignát. Slovník nářečí mistříckého. V Praze: Česká akademie věd a umění, 1946.

TRÁVNÍČEK, František. *Moravská nářečí*. Praha: Národopisná společnost československá, 1926.

Elektronické zdroje:

URL: <<http://www.zs-bilovice.cz/>> [cit. 2017-03-10].

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Kresba Josefa Mánesa: Veruna Čudová

Příloha č. 3: Mapa nářečí českého jazyka

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den, obracím se na Vás s prosbou, abyste vyplnili dotazník, který mi pomůže zjistit současný stav mluvy a používání nářečí u dětí žijících na Bílovicku. Při vyplňování dotazníku prosím kroužkujte jen ty varianty, o kterých jste přesvědčeni, že byste je v běžné komunikaci použili.

Dotazník je anonymní. Výsledky dotazníku zpracuji a budu z nich vycházet při psaní praktické části mé bakalářské práce.

Předem děkuji za ochotu!

Lucie Juříková, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Pohlaví:

Věk:

Třída:

Bydliště (pouze název obce/města):

(Následující 3 body vyplňují pouze ti, kteří bydlí na vesnici!)

Žiju na vesnici od narození: ano - ne

Matka žije na vesnici od narození: ano - ne

Otec žije na vesnici od narození: ano - ne

Nejvyšší dosažené vzdělání matky: a) základní

b) učební obor bez maturity

c) učební obor s maturitou

d) střední škola

e) gymnázium

f) vyšší odborná škola, vysoká škola

Nejvyšší dosažené vzdělání otce:

a) základní

b) učební obor bez maturity

c) učební obor s maturitou

d) střední škola

e) gymnázium

f) vyšší odborná škola, vysoká škola

Nářečí používám (je možné zakroužkovat více možností):

a) ve škole

b) doma (s rodinou)

c) venku s kamarády

d) když mluvím se staršími lidmi (babička, dědeček, atd.)

e) nikdy

Kolik času strávíte denně na internetu, na sociálních sítích?

Zakroužkujte variantu, kterou používáte v běžné řeči (pouze jedno řešení)!!!

1 Každé ráno nám pod okny kokrhá

a. kohout

b. kohút

c. kohut

d. kohót

3 ... se tmy.

a. Bojím

b. Bójím

c. Bójim

d. Bójejm

2 Mlynář mele

a. mouku

b. múku

c. muku

d. móku

4 Slepice snesla

a. vejce

b. vajco

c. více

d. véce

- 5 ... mi to na stůl!
a. Dej
b. Daj
c. Dé
d. Dý
- 6 Kombajny mlátí
a. obilí
b. obilé
c. obilje
- 7 To byla ale
a. hanba (hamba)
b. haňba
- 8 Podařilo se nám vytrhnout i
a. kořen
b. kořeň
- 9 Letos pojedu k
a. moři
b. mořu
- 10 Toto je ... sestra.
a. moje
b. moja
- 11 Vylíhlo se malé
a. kuře
b. kuřa
- 12 Natrhali jsme plný košík
a. třešní
b. střešní
- 13 Pole se musí každý rok
a. hnojit
b. hnójit
- 14 Včera mě velmi bolelo/bolel
a. břicho
b. břuch
c. břucho
d. břich
- 15 Dovezla jsem mamince srdce z
a. pouti
b. poutě
c. púti
d. pútě
- 16 Dnes jsem ztratila
a. klíč
b. klúč
c. klouč
- 17 Naliju mléko
a. kořatům
b. kořatom
c. kořatám
- 18 Dostal jsem knížku
a. o stromech
b. ostromoch
c. o stromách
- 19 Boty byly zamazané od
a. bláta
b. blata

- 20 V naší vesnici žijí dobří
- a. lidé
 - b. lidi
 - c. lidé
 - d. ludi
- 21 Vždy ... vidí velmi ráda.
- a. mě
 - b. mňa
 - c. ně
 - d. ňa
- 22 Do hospody přišli
- a. čtyři chlapi
 - b. štyři chlapi
 - c. štyřé chlapi
 - d. štyré chlapi
- 23 Bratr ... v obýváku.
- a. usnul
 - b. usl
 - c. usnúl
- 24 Světla byla
- a. rozsvícena
 - b. rožnuta
 - c. rožítá
 - d. rožatá
- 25 ... do kostela.
- a. Naši stařenka šla
 - b. Naši stařenka šli
 - c. Naša stařenka šla
 - d. Naša stařenka šli
- 26 Žába sedí na
- a. kameni
 - b. kameňu
- 27 Prarodiče ... do kostela.
- a. chodí
 - b. chodijú
 - c. chodíja
 - d. chodijou
- 28 Mám hlad. Nejsem dost
- a. najedený
 - b. najeděný
 - c. najezený
- 29 ... kabát je tvůj?
- a. Který
 - b. Kery
- 30 U sousedů byla v sobotu
- a. svatba
 - b. svaťba
 - c. svajba

Vysvětlete, co znamenají následující slova:

Šufánek –

Škvařezina -

Erteple –

Zhlavec –

Zásmažka –

Šráky –

Štrycle –

Šprušel –

Skřidlice –

Lokše –

Příloha č. 2: Kresba Josefa Mánesa: Veruna Čudová³⁴

³⁴ KRYSTÝN, Pavel. Bílovice 1256-2006. Bílovice: Obec Bílovice, 2006, s. 284. ISBN 80-903-7627-4.

Příloha č. 3: Mapa nářečí českého jazyka³⁵

³⁵ CUŘÍN, F. a kol. Vývoj českého jazyka a dialektologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 172.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lucie Juříková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Nářečí v mluvě nejmladší generace na Bílovicku
Název v angličtině:	Dialect in the language of the youngest generation in the region around Bílovice
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o národním jazyku a jeho útvarech. Zabývá se hlavně nářečím a charakteristikou nářečních skupin na našem území. Cílem práce je zjistit, do jaké míry žáci základní školy užívají nářečních výrazů, a zda znají význam nářečních slov, která jsou typická pro danou oblast.
Klíčová slova:	jazyk, nářečí, nářeční výraz, nářeční skupina, význam, pojem, varianta, žák, respondent, výzkum
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the national language and its varieties. It mainly concerns with the dialects and characteristics of individual dialect groups in our country. The aim of the thesis is to find out to what extent do the pupils at elementary school use dialect expressions and whether or not they know the meaning of the words in the dialect that is typical for a given region.
Klíčová slova v angličtině:	language, dialect, dialect expression, dialect group, meaning, term, option, pupil, respondent, survey
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Kresba Josefa Mánesa: Veruna Čudová Příloha č. 3: Mapa nářečí českého jazyka
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	Čeština